

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f.—10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.

Advertentieën: van 1 tot 8 regels f1.20, voor elken regel meer f.—20. Aanvragen en vermelding van Heidegaven f.—12 per regel.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertenties aan de **ADMINISTRATIE**. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

CCV.

ZESDE REEKS

XXVIII.

Spreekt naar het hart van
Jeruzalem, en roept haar toe,
dat haar strijd vervuld is, dat
hare ongerechtigheid verzoend
is, dat zij van de hand des
HEERE dubbel ontvangen heeft
voor alle hare zonde.

Opzettelijk legde ons voorafgaand artikel er nadruk op, dat feit, wie de inspiratie der Profeten opvat als ware het een geheel uitwendig en werktuigelijk voorziengeen geweest van hetgeen de Profet had op te schrijven, doch dat ook de profetische ingeving organisch saamhangt met het karakter dat God den profet bij zijn geboorte had ingeprent, met zijn afstamming en zijn verleden, en zoo ook met de bijzondere beoefeningen van zijn lot. Bij Jesaja vooral moest hierop zeer bijzonderlijk de aandacht gevestigd, omdat het voor niet weinigen, wat Jesaja's profetischen bundel betreft, steeds meer voor uitgemaakt geldt, dat van de 66 kapitelen, die de Heilige Schrift ons op zijn naam voorlegt, althans de laatste 26 geenszins van zijn hand herkomstig zouden zijn, maar eerst, ruim een eeuw later, door een zijner volgelingen aan de eerste 39 zouden zijn aangehecht, en zoo valscheijn op Jesaja's naam de Kerk zouden zijn ingegaan. De Godgeleerden die aan de waarheid der Heilige Schrift overanderlijk vasthielden, hebben deze ovoor-

wifling steeds met klem bestreden, en ook
 waarom we ons tegen geheel deze voor-
 stelling verzetten. De grond van dit ons-
 verzet is hierin gelegen, dat zij, die de 26
 laatste hoofdstukken aan Jesaja als auteur
 betwisten, vóór alle dingen geleid worden
 door de overtuiging, dat Jesaja aan de
 inspiratie nooit de zekere wetenschap kon
 ontleend hebben van wat eerst later, na
 zijn dood, gebeuren zou. Wel, zoo ach-
 men dan, heeft een profet, en zoo ook
 Jesaja, uit de toestanden die hij nationaal
 en internationaal reeds in zijn leven aan-
 schouwde, kunnen gissen en als raden, wat
 hieruit volgen zou, en alzoo zich zekere
 verwachting kunnen vormen van wat straks
 te gebeuren stond, doch dit kon nooit
 slaan op bepaalde feitelijke bijzonderhe-
 den die eerst later door de historie in
 het licht zouden treden. Om slechts
 één voorbeeld te noemen, in Jesaja 45
 wordt aangekondigd, hoe Cores of Cyrus
 in 537 vóór Christus aan de Joden ver-
 lof zou geven, om uit Babylon naar
 het Heilige land terug te keeren. Er staat
 toch: „Alzoo zegt de Heere tot zijn Ge-
 raldf, tot Cores, wiens rechterhand ik vat
 om de volken voor zijn aangezicht nede-
 te werpen en om Jacobs, mijn knecht,
 wil, en Israels, mijns uitverkorenen. Zie, Ik
 roep u bij uw naam, en Ik noemde u toe-
 hoewel gij mij niet kentet.“ Hier is derhalve
 sprake van een vorst, wiens naam genoemt
 wordt, en van vinn gezegd wordt, wat hij
 historisch doen zal; en dit staat te lezen
 in een kapittel dat op naam van Jesaja is
 gesteld. Daar nu Cyrus in 555 zijn his-
 risch jaartal heeft, en Jesaja reeds kort na 700
 v. Chr. stierf, wordt het onmogelijk geacht
 dat Jesaja dit hoofdstuk zou hebben te be-
 gesteld. Het is zoo, er worden nog ander
 bedenkingen tegen het auteurschap van
 Jesaja geopperd, maar hoofdstuk 45 is nu
 blijft toch het hoofdbewaar. Dat Jesa-
 van Cyrus, die eerst anderhalve eeuw late-
 de kroon van Perzie zou dragen, zou a-
 geweten hebben, acht men niet aanne-
 melijk. Een hoofdbewaar, waar dan bij-
 komt, dat in de dagen van Jesaja o-
 vijfandige hoofdmacht nog nauwelijks va-
 uit Babel opwoelde, nog meest het Assi-
 rische stempel droeg, en dat althans va-
 een oppermacht van Perzie 'destijds nog
 minder ook maar iets vermoed werd.

Hier staan we alzoo voor de stellige vraag: Kan de inspiratie in een proefstuk Jesaja op niets anders inwerken dan hetgeen de profeet in zijn eigen levensgeven om zich gebeuren zag of althans hoorde of ook zelf giste en vermoedde, oftewel kan de inspiratie ook handelen van zulke personen en feiten, die tijdens het leven van den Profeet nog geheel onbekend waren, die eerst later in de historie aan het licht zouden treden. Kort saamgevat, komt het uiteraard neder op deze vraag, of in de inspiratie het element van *het wonder* is opgetreden, dan wel of in de inspiratie slechts datgene kon werken, wat de profeet zichzelf kon opmaken. Deze pertinente vraag hangt vanzelf rechtstreeks met het

of niet aanvaarden van het wonderge-
loof. Wie strikt genomen niets toelaat
erkent, dan wat zich vanzelf uit gereed
liggende oorzaken ontwikkelde, en niet ge-
loof en bijtelt, dat de Almachtige God,
even goed als Hij de Schepper en Grond-
oorzaak van alle dingen is, zoo ook in zich
zelf en in eigen beleid en wil de oorzake
kan stellen van iets, dat voor ons als een
vreemd gebeuren in het bestaande inschijnt,
kan geen eigenlijk wonder aanvaarden. Dit
is voor zulk een ondenkbaar. Hij moge
spelen met het woord «wonders», en dan
zinspelen op zielkundige voorvallen, doch dit
geeft slechts verwarring. Het vraagstuk
van wonder of geen wonder raakt het geschild,
of de oorzakelijke lijn, *die van de Schepping
uitging*, onafgebroken en onverstoorbaar tot
het einde toe doorloopt, dan wel of uit Gods
wil iets kan intreden, dat zich uit de lijn de
schepping niet verklaart, en dat als nieuw
ingebracht of ingeschoven bestaand deel
de reeks van gebeurtenissen op een bepaald
punt onderbreekt. Laat Jesaja nog zoo hiel-
der inzicht in den stand van zaken hebben
gehad, gelijk deze zich in Palestina
en daarbuiten tijdens zijn leven voorded,
nooit en nimmer heeft hij uit dien stan-
van zaken kunnen afleiden, dat er na
anderhalve eeuw een koning der Perzen
zou optreden, die den naam van Cores
of Cyrus droeg, dat deze Babylon overme-
steren zou, dat hij daarna Israël uit zijn
ballingschap zou loslaten. Is wat in Jesaja
45 voor ons ligt, uit de pen van Jesaja
gevolgd, dan heeft Jesaja wat hij neer-
schreef, niet zielkundig uit zijn eigen
nadenken voortgesponnen, maar dan is
hem deze profetie ingegeven door den
Heiligen Geest, en ingegeven met alle deze
bijzonderheden.

Nu trachten we niet het oog op een
 vraagstukken reeds bij de kleine profeten
 de opmerking, dat de profetie zich op
 drieërlei wijze aandient. Het is niet zoo,
 dat geheel de reeks der profetische ge-
 geschriften van het eerste tot het laatste
 hoofdstuk ons slechts een ingegeven en gedee-
 lde inhoud zou brengen. Zeer duidelijk
 teekent het zich veeleer, zoo in de kleine als
 in de groote Profeten af, dat er drieërlei pro-
 feticie van hen uitgaat. De eerste komt on-
 uit hun eigen inzicht en eigen oordeel, of on-
 eigen gissing, en de inspiratie bestaat dan
 hierin, dat geheel hun persoon organisch
 in den gang der dingen leefde, ze als door-
 voelde en doorliep, en dat de Profet ze nu
 als een kind dat naar zijn vader aart, zoo ten
 beste geeft als de Geest het wil. Een tweede
 soort van inspiratie of ingeven van meen-
 bijzonderen aard bestaat hierin, dat 't Gode
 belieft den profet, die profetisch is aan-
 gelegd, nu ook op geheel bijzondere wijze
 met allerlei personen en gebeurtenissen in
 aanraking te brengen, waardoor hij een
 veel rijker inzicht erlangt, dan hij uit zich
 zelf hebben zou. En zoo hierop nu de
 Heilige Geest inwerkt om hem 't rechte
 woord te doen grijpen, en klaarheid over
 dat verzeicht te doen opgaan, dan komt
 hierdoor een inspiratie tot stand, die van
 veel hooger zin getuigt en reeds een bij-
 zonder karakter draagt. Maar er zijn
 momenten, waarin 't ook hier niet bi-
 blijft, doch waarin de Heilige Geest de
 geest van den Profet tot zijn instrument
 maakt; in diens gedachten gedachten in-
 brengt, die deze uit zich zelf niet kon-
 den opkomen; en hierbij zoo ver gaat,
 dat 't ten slotte van woord tot woord
 dat de Profet opschrijft of uitsprekt, wi-
 de Geest kond wil doen. Ook deze derde
 meer speciale ingeven van bijzondere de-
 gaat daarom niet machinaal toe. Veeleer
 hangt ze op 't innigst saam met geheel de
 persoon en de organische gesteldheid van
 den Ziener. Niet alsof het machinale ni-
 ook wel op zich zelf denkbaar was,
 gelijk 't bij Bileam en bij 't lastdier van
 kwam, doch zoo ligt het niet de een-
 profetische ingeven volstrekt niet. Wie af
 het orgel de schoonste tonen zal ontlokke
 moet ten eerste van zichzelf aanleg vo-
 de toonkunst hebben, en in de toonkun-
 een waardig kunstenaar zijn. In de twee
 plaats mag het hem aan oefening ni-
 onthrekken. En in de derde plaats mi-
 het instrument dat hij bespeelt aan, in zi-
 zelf onbedorven en keurig van maaksel zi-
 Eerst waar aldus op zulk een orgel geto-
 verd wordt, weerklinkt de majesteit der toon-
 pracht. En zoo nu ook is het hier. Als
 ingeven aan den profet de hoogste profetie
 ontlokt, dan is die profet niet maar o-
 gewoon blanco-burger, zonder eigen aan-
 karakter of opleiding, maar dan is ook
 de profet een instrument dat op de ingev-
 is voorbereid, en alles in zich bevat,
 voor de doorwerking van de ingeven
 misbaar is. De drie zoeven opgege-
 al wijzen van werking der ingeven we-

dan ook in onderlingen¹ samenhang. De
hoogste begaafde profeet, gelijk de profeet
die ons Jesaja 53 zong, toont telkens ook de
beide andere profetische gaven te bezitten,
en als het tot het hoogste komt, rust dat
hoogste altijd op de twee voorafgaande
grondlagen.

Het niet te loochenen feit, dat met name Jesaja 45 ons een bericht geeft van toekomstige gebeurtenissen, die eerst na onderhewig zoudten voorvallen, en wel een zeer getrouw bericht met naam en toenaam, stelt alzoo aan elk lezer of uitlegger van de Schrift de korte en eenvoudige vraag: Geloofst gij dat God op wonderse wijze van zulke gebeurtenissen die eerst later komen zouden aan den Profet kennis kon toebrengen, ja dan neen. Zegt ge nu mer de nieuwe critiek, dat God dit niet kon, en derhalve ook niet deed, dan is hiervoor wie zoo denkt en spreekt, hiernede uitgemaakt, dat Jesaja die in 708 stierf, het 45e kapittel niet kan geschreven hebben. Er behoef dan verder niet over gerecleneerd te worden. Het is dan uitgemaakt. Belijdt ge daarentegen, vlak omgekeerd, dat geheel onze Christelijke religie na de waarachtigheid van het wonder in rijpen Gods in de historie uitgaat, en er op rust, dan heeft voor u deze tegenbedenking geen den minsten schijn zelfs van betoekenis. Veeler spreekt 't u dan toe, dat 't God belieft heeft aan 't strome volk in die dagen zulk een afdoende steunpunt voor hun hope in de toekomst vast te leggen, en hierdoor het op zichzelf schier ongelooftijke voor hen tot zekerheid te maken. Hiermee vervalt dan niet alleen vanzelf, al wat men uit Jesaja 45 had afgeleid, maar pleift 't veeler op de meest beslissende wijze voor Jesaja zelf als schrijver. Erkent men toch, gelijk niet te ontkennen valt, dat onder alle profeten Jesaja bovenaan staat, en dat de andere profeten allen van Jesaja tot volle ontplooiing is gekomen. Dan zijn belangrijke profetieën van lagerstaande ontplooiing ook wel bij de overige Profeten voorgekomen, maar zou toch uit wat zij schreven, zonder meer, nooit de hooge luister van de profetische openbaring kenbaar zijn geworden. Bij de andere profeten zien we dan, bij den een meer, bij den ander minder, de uitstralende van het profetische licht wel doorgluren, maar het allerkaarske en allerheerlijkste schittert dan toch deze profetische glans bij Jesaja. Zelf voelt ge 't onder het lezen. Zoo majestueus hoog was de ingevang bij geen ander profet. Hier in Jesaja eerst was 't volkomen. Juist dit echter onderstelde het wonder. Gelijk toch Israel zelf als geheel eenig verscheen in het midden der volken optrad, zoo ook was in dit enige Israel de profetische inspiratie een geheel enig verscheen, al een valsch-profeet was kon nabootsen, maar dat alleen in zijn volken glans schitteren kon in die enkele mannen die God er toe verkoort. En onder deze enkele mannen staat dan weer Jesaja aan de de allerhoogste spitzte, Wat in Jesaja innerlijk werkte, en straks in zijn woorden uitbloeit, was onovertreffbaar en bleef eenig in zijn keur van uitnemendheid.

Dat men ook andere bedenkingen tegen
 Jesaja 40—66, als zouden ze niet echt zijn
 opwierp, ligt in den aard der zaak. Lief-
 laat men zijn ongelooft aan het *twende*
 ingrijpen Gods niet zoo sterk in het
 springen; doch ook al wat men ver-
 pleegt aan te voeren, mist toch afdoen-
 bewijskracht. Zeker, in Jesaja 40—
 heerscht doorgaande een stijl, die met Jesa-
 1—39 niet in elk opzicht overeenkomt.
 Doch welke bewijskracht ligt hierin? W-
 met Jesaja 1, 25 en 26 de meer door
 hoofdstukken tegen enkele volken, en
 vergelijkt, voelt evenzoo verschil. Doch w-
 zoo hieruit zijn af te leiden? Of is het
 loochenen, dat een vaardig schrijver
 en stijl vanzelf wisselt naar gelang van h-
 onderwerp, dat hij behandelt. Zelfs ge-
 briefschrijvers en briefschrijfters ontwar-
 dit. Schrift men heel intiem om zijn h-
 uit te storten aan een nauwe vriendin,
 is in zulk een brief inhoud, vorm en to-
 zoo geheel anders, dan wanneer dezelfde
 schrijft aan een hooggeplaatst Minister
 verzoek om hulpe richt. In al zulk vers-
 nu dan ook niets vreemds. En zegge
 nu nu niet, dat dit toch bij geoefer-
 stylsten en bij schrijvers van naam r-
 doorgaat. Juist het tegendeel toch is
 geval. Een deugdelijk stylist heeft al-
 meer dan één snaar op zijn harp, en
 hoog kunstgevoel zegt hem onmiddell-
 welke snaar in een bepaald geval op-
 harp moet getokkeld worden.

Rechts daarom is uit zulk een vers
in stijl en taal en toon op zich zelf n
af te leiden. Zelfs kan niet gezegd
schrijvers van naam, die gedurende

periode van 50 en meer jaren, gelijk Jeesaia, de pen hanteerden, steeds van gelijke meening bleven. Schrijvers wier latere uitingen in zekere tegenspraak komen met hun verleden, zijn lang niet zeldzaam. En al is hier bij een Profeet uiteraard geen sprake van rechtstreeksche tegenspraak, toch is er ook bij hem zeer wel meer dan één wijze van voorstelling te onderscheiden, en ook het verloop van tijd kan hierop zeer zeker invloed hebben. Het verloop der tijden moet hier dan ook steeds mede gerekend worden. De stijl van een schrijver van 70 jaar is anders dan zijn stijl was toen hij op 25-jarigen leeftijd zijn eerste-ling naar de boekenkast opzond.

juist de laatste twee jaren had ik de
 gelegenheid dit klaarblijkelijk bij mijzelf te
 ontdekken. In 1878 schreef ik *Ons Pro-*
gram, en nu* in 1914—16 schreef ik op
 dit program de nadere Toelichting. Legt
 men nu naast elkander wat eenzijdigs in
 1878 en daartegenover nu, bijna veertig
 jaar later, werd geschreven, dan is twee-
 erlei onloochenbaar, ten eerste dat er vaak
 verschil van inzicht valt te bespeuren, en
 ten tweede niet minder, dat stijl en zegswijze
 van beide, zeer verwante geschriften
 vrij sterk uiteenloopen. Wie van de on-
 veranderelijkheid van ieders zegswijze, woord-
 gebruik en stijl uitging, zou dan ook, zon-
 der de minste bedenking, na mijn heengaan
 het feit kunnen constateeren, dat beide ge-
 schriftten onmogelijk van denzelfden schrijver
 konden zijn. Is er nu eenige reden denkbaar,
 waarom niet geheel hetzelfde proces ook bij
 Jesaja kon hebben plaats gegrepen? Ook
 zijn wijze van uitdrukking *kan* niet alleen,
 maar *moest* bijna wel, een geheel andere
 zijn, toen hij, in de eerste periode van zijn
 profetisch optreden, gedurig had in te
 grijpen op wat om hem heen gebeurde,
 profetieën voor het *voortige* jaren later, in
 boek stellen. Hier komt zelfs nog iets anders
 bij. Als er van Jesaja gesproken wordt, be-
 denken wij ons zoo licht in, dat Jesaja een
 machtig *veelschrijver* zou zijn geweest,
 die met zijn geschriften het land als over-
 stroomd heeft; doch niets is minder waar.
 Althans wat er op naam van Jesaja tot
 ons kwam, zou, afzonderlijk bijeengebracht,
 niet meer op de boekenmarkt brengen,
 dan een enkel geschrift van nauwelijks
 honderd bladzijden. In de uitgave den
 Heilige Schift die voor mij ligt, begint Je-
 saia 1 op blz. 682, en eindigt Jesaja 66
 op blz. 739. Alles saam derhalve nog geen
 volle 43 bladzijden; zeg 50. Nee, nu
 desnoods de twee kolom van deze Bij-
 beluitgave afzonderlijk, dan hebt ge nog
 pas 86 kolom, en haalt ge nog lang
 de 100 kolom niet. Denk nu wel, dat
 deze 100 kolom of 50 bladzijden loopen
 over een profetisch leven van ruim *een*
halve eeuw, dan komt 't immers neer op
 nog geen bladzijde per levensjaar. Een
 profetische schat voorzeer zoals ge e-
 geen tweeden vindt, en die juist door de
 inspiratie ook in taal en stijl zoo majestueus
 werd. Doch één ding gevoelt ge dan toch
 dit namelijk, dat op een schrijver die in
 een halve eeuw niet meer dan 50 bladzijden
 schrijft in het licht zond, de gewone regel
 van consequentie in taal en stijl in ge-
 val kan toegepast worden. Het was de
 lange duur der inspiratie die hier tot zeld-
 zamen stijl en de zegswijze beheerscht
 en vandaar de variatie die hier, wel ver-
 van bezwaar op te leveren, veel eer van
 zelf onzak en niet kon uithijven.

Nog minder gaat 't op, ook maar eenig-
 waarde toe te kennen aan het zoo ver-
 schillend levensmilieu, waarin de beide
 hoofddeelen van Jesaja zich bewegen. A-
 zelf kon het eerste, meest historische de-
 zelf niet anders bewegen dan in de to-
 standen en omstandigheden, die ontstee-
 het midden der 750 jaren v. Chr., in h-
 Heilige Land aanwezig waren. Hierbij le-
 men er vooral op, dat geen profheet me-
 dan Jesaja in de gebeurtenissen van z-
 land heeft ingeleefd en ingegrepen.
 zoo merkwuurde periode van Sanher-
 inval in Palestina, waarbij het aan Jes-
 gegend werd, een zoo actieve rol
 vervullen, en het toen reeds dreigend
 kwagad nog voor een lange tusschenpe-
 te al wenden, toont klaarlyk hoe Jes-
 de geschiedenis van zijn volk voor
 deel als *gemaakt* heeft. Het is zoo, dat
 van Jeremia kan dit ten deele gelden, m-
 toch geenzins op zoo sterk spreke-
 wijze. Alleen Daniel is ten deze met Jes-
 vergelijkbaar. Doch uit wat hoofde kan
 nu beletten, dat diezelfde Jesaja, bij z-
 uitgang van zijn leven in stiller eenzaam-
 teruggetrokken, toen ter tijd een inspir-
 van geheel anderen aard ontving, niet
 stemd om onmiddellijk in de gebeurtenis-

in te grijpen, maar om als ware het in testamentairen vorm aan het geloovige volk een geschrift der vertroosting achter te laten, dat nog eeuwen daarna de droefheid der verdrukke geloovigen ondervangen kon. Welnu, wat Jesaja met het oog daarop als geïnspireerd schrijver te boek stelde, kon vanzelf niet meer slaan op de Assyrische periode, die zoo toch, als 't verkoren Israel weer opleefde, reeds haar einde hebben bereikt. En daarom moest nu veel eer heel de profetie gezet in 't kader der twee andere stukken der historie, enerzijds in den triomf van het Babylonische rijk, toen het na Niveve's val, weer vooraan kwam te staan, en anderzijds in Babels ondergang door Perzië's opbloeiën onder Cyrus. En dit nu bracht vanzelf te weeg, dat de geïnspireerde Profet in dit tweede, heel andersoortige deel van zijn profetisch optreden, zich 't vergezicht geopend zag voor wat onder Nebucadnezar en straks onder Cyrus te komen stond, iets wat natuurlijk niet toelaatbaar is, zoo men op de wijs der moderne critiek, alle mogelijkheid afsnijdt, dat God de Heere door inspiratie alle noodige kennis omtrent de toekomstige gebeurtenissen inspireeren kon, maar dan ook, omgekeerd, in heerlijke harmonie voor ons treedt, zoo Jesaja metterdaad, tot in het nauwkeurige toe, het toekomstbeeld door de inspiratie des Heiligen Geestes voor zich ontsluitend zag.

In, wat enkele beweerde tegenstrijdigheden betreft, kunnen we ons hier niet verliezen. In den samenhang van deze artikelen kan een nader ingaan op de ontkenningen der critiek geen plaats vinden. Dat we toch met eenigen ernst bij de vraagstuk ook in deze artikelenreeks stilstonden, was alleen omdat er, droef genoeg ook onder Gerereformeerde Theologen sonstemmen oppingen, alsof men althans het mogen het niet toegeven, en de gewoone studiemannen van naam, zoals Keil, Delitzsch en Kliefoth, hebben dan ook steeds tegen dezen stroom der ontkenningen ingeworfeld, en tot het laatste toe den Jesajaanschen oorsprong ook van deze schitterende hoofdstukken, bepleit. Het moest daarom ook in ons verband duidelijk uitkomen, hoe ook in onze beschouwingen de echtheid van Jesaja 40—66 geen oogenblik wordt losgelaten. Zelfs geheel ons inzicht in de Profetie dwingt ons aan den Jesajaanschen oorsprong van deze kapitelen strengelijk vast te houden. Profetie is zeer zeker volstrekt niet uitsluitend *voorspelling*. Zelfs moet het bevreemd, dat reeds de zegswijze van de profetie die brood eet, in het gemeene spraakgebruik de voorstelling ingang deed vinden alsof de eigenlijke roeping van een profet zoo goed als eeniglijk en uitsluitend bestond in het vooraf aankondigen en aanzeggen van wat eerst later gebeuren zou. Wie in dien zin van het „profetieeren” spreekt, begrijpt het in zijn wezen niet. — Herinner u slechts hoe 't van oudsher gewoonte was, niet alleen van *profetische geschriften*, maar ook van *profetische geschiedboeken* te spreken. Hiertoe werden gerekend in de eerste plaats Jozua, Richteren en Ruth, en voorts d twee boeken van Samuel en de twee boeken van de Koningen. Geheel hiervan onderscheiden als niet profetisch, stonde daar tegenover de Chronieken, Ezra, Nehemia en Esther. Doelde dit nu enkel op zekere classificatie, of op het feit, dat Elia en Eliza zulk een breede plaats in

de eerste reeks vinden? In het minst niet. Het verschil school veel dieper. In Chronieken, Ezra, Nehemia en Esther geven de schrijvers weinigh anders dan gewone historie. *Kronieken*, zooals elk volk zij overgeleverde kroniek heeft. In die geschriften was alzoo alleen sprake van een reeks gebeurtenissen die achter elkander afleefen en die inbeelden wat er uitwendig in het burgerlijk, het staatkundig en het internationale leven was voorgevallen. Voor zoo ge de twee boeken der Koningen en der twee boeken der Chronieken naast elkander legt, spreekt het principiele onderscheid tusschen de profetische en niet profetische geschiedboeken a aanstands toe. In wat niet profetisch is, biedt men u een opeenvolging van feiten, de afsterving van machtige vorsten, en het verhaal van v ooroorlog, oorlog, vrede, en vrede, en vrede. Voornlijk wordt die reeks voorvallen een hooger gezichtspunt samengevat. Israel komt dan voor als ieder ander volk. Het heeft zijn maatschappelijke, zijn zedelijke, zijn goddienstige en zijn diplomatieke leven. Het is juist zooals ook Egypte en Babylon hadden, maar van Israels geheel een roeping is, zoo goed als geen sprake.

Slaat ge nu daarentegen een profetisch geschiedboek op, dan is de eere en de majesteit van Jehovah het middelpunt waarom a

